

# Sin buna via – al Fond Svizzer per la Biodiversitad?

Il rapport da lavur dal FSC 2013/2014 è cumpari

■ **Var 240 projects en connex cun la tgira da cuntradas cultivadas en accord cun la natira ha il Fond Svizzer per la Cuntrada FSC pudì sustegnair ils ultims dus onns – e quai cun totalmain 10,9 milliuns francs. Quai resorta dal pli nov rapport da lavur dal FSC. Il fond è vegnì fundà il 1991 dal parlament federal per il giubileum da 700 onns Svizra; sia cuntinuitad sto vegnir segirada proximamain da nov.** Il president dal FSC *Marc F. Suter* skizzescha en la publicaziun illustrada ritgamain ina pussaivladad interessanta co ch'ins pudess segirar il futur dal FSC, suenter che scada la limitaziun temporara legala la mesadad dal 2021: l'instrument da promoziun da la confederaziun liber d'ina administraziun, però dependent da la lescha, pudess vegnir transfurmà tenor l'exempl da Pro Helvetia en ina fundaziun. Cunzunt pudess ses champ d'activitad cumpigliar ultra da la tgira da la cuntrada era la promoziun da la biodiversitad – per quella è s'engaschà il FSC gia fin ussa, però cun meds finanzials bler memia stgars.

## Marc F. Suter spera sin il plan d'acziun Biodiversitad

«Il Fond Svizzer per la Cuntrada è er in Fond Svizzer per la Biodiversitad – ed en il futur pudess el esser quai anc pli savens», scriva il president dal FSC en ses artitgel da princip. Las cuntradas cultivadas tgiradas e revalitadas cun il sustegn dal FSC tutgian tar las surfatschas cun la pli gronda diversitad da spazis da viver e da spezias d'animals e da plantas. L'engaschament dal FSC per cuntradas cultivadas en accord cun la natira gjaja uschia maun en maun cun la promoziun da la biodiversitad. Perquai han ins proponì d'extender il FSC en favur da la biodiversitad, d'al conceder ulteriurs meds finanzials e d'al garantir ina prolungaziun illimitada sco mesira concreta per il plan d'acziun Biodiversitad, il qual vegn actualmain preconsultà dals chantuns. Da l'eco dals chantuns e da la procedura da consultaziun planisada il 2016 spera il president dal FSC in «signal empermettent per l'ulteriura discussiun en connex cun la prolungaziun dal FSC». Quella duai vegnir lantschada il 2016 – per il giubileum da 25 onns dal FSC – cun il parlament nov elegì.



La Via dil Crucifix per viandants è la pli curta colliaziun tranter Surrein e Sumvitg. Quella è vegnida sanada e sa preschenta puspè en ses stan oriund.

FOTO J. F. PAJAROLA

## Commembers da la cumissiun dal FSC preschentan projects

*Silvio Bircher*, il vicepresident dal FSC, accentuescha en sia contribuziun en il rapport da lavur la ferma enragischaziun al lieu dals projects promovids. Grazia als numerus purtaders locals e regionals ed a las bleras persunas che sa mettian en «cun blera passiu, chau e giudizi» per ils stgazi da nossas cuntradas, che dettian ferm impuls, che prestian blera atgna lavur e che contribueschian er a la sensibilisaziun da la publicitad en general possia il FSC s'engaschar a moda talmain vasta e diversa per cuntradas cultivadas en accord cun la natira. Ils ulteriurs commembers da la cumissiun dal FSC, la quala decida davart contribuziuns da promoziun e che vegn elegida da nov la fin da l'onn dal cussegl federal, demussa a maun d'exempels tschernids tge engaschament multifar ch'il FSC ha pudì sustegnair ils ultims onns. Il spectrum tanscha da la revalitaziun d'ina cuntrada da palì en la Planira Bernaisa sur la renovaziun da bigls vegls en il Malcantone e la tgira dad aleas da ruver veglias a Geneva fin a projects dal FSC plitost classicis cun pumers cun bist aut e mirs sitgs impressiunants.

## Persunas prominentas laudan las bellas cuntradas

En pli chatt'ins en il nov rapport da lavur dal FSC era puspè vuschs da persu-

nas prominentas che n'èn betg exnum enconuschentas pervi da lur plaschair da bellas cuntradas, ma che apprezieschan l'engaschament en favur da quella. Il musicist *Endo Anaconda* («Stiller Has»), la skiunza da cursa tessinaisa *Lara Gut*, il lutgader e victur da 99 cranzas a festas da lutga *Chrigu Stucki*, ils auturs *Tim Krohn* ed *Alex Capus*, la Miss Earth actuala *Corinne Schädler* ed autras per-

sunalitads animeschan cun lur statements da reflectar e d'appreziar – sco era da s'engaschar per la natira e la cuntrada.

Il rapport da lavur vegn cumpletta cun indicaziuns statisticas e cun in engraziament a fundaziuns privatas, a chantuns, a vischnancas ed a persunas privatas che gidan il FSC a generar meds supplementars. Cunquai ch'el po

da preschent distribuir pervi dals tschains nulla mo pli quatter milliuns francs ad onn (empè da fin sis milliuns sco auters onns), è il FSC pli e pli dependent da contribuziuns facultativas e da donaziuns per pudair cuntinuar cun ses engaschament apprezia en favur da cuntradas cultivadas en accord cun la natira.

*Bruno Vanoni, incumbensà d'infurmaziun*

## La Via dil Crucifix – ina via veglia dat in nov accent a la cuntrada da la Cadi

Ina giada era ella in gnerv vital tranter ils vitgs da Surrein e da Sumvitg en Surselva. La Via dil Crucifix è la pli curta colliaziun da las duas fracziuns; ina è situada al fund da la val d'asper il Rain, l'autra bun 100 meters d'atezza plinensi sin la spunda vers sid sulegliva. Cun il temp ha la via veglia pers sia impurtanza, ins l'ha laschà ir en decadenza, mirs als urs da la via èn creschids en e la sulada da crap groppa è svanida sut la terra e sut l'erva. Restadas da la colliaziun veglia da Surrein e Sumvitg èn regurdientschas al temp avant ch'i deva vias modernas, il traffic privat motorisà ed il bus da scola. Il 2006 ha *Peter Egloff*, domicilià al lieu, gi l'idea da restau-

rar il monument da la cuntrada. El ha pudì persvader la vischnanca da ses plan e quella ha fatg ina dumonda da project al Fond Svizzer per la Cuntrada FSC. Quel ha garantì ina finanziaziun restanta da 40 pertschient dals custs calculads da 193 600 francs per restaurar la via. Ins ha pudì prender per mauns il project da restauraziun la fin da mars 2011. Ils proxims trais onns èn s'engaschadas 130 persunas – agriculturs, purs, uniuns, classas da scola ed auters – per l'ovra da restauraziun. 24 persunas da la regiun han absolvì in curs introductiv da dus dis per emprender da construir mirs sitgs. Manà il curs ha il specialist da mirs *Pius Walker* da Val. Il pur *Sep Benedetg*

*Candinas* ha organisà ils engaschaments tenor la lavur cumina tradiziunala. Quai ha pussibilità blers inscunters prezios a l'intern da la vischnanca, ma era tals che han tanschì sur ses cunfins ora.

Il fanadur 2014 han ins pudì inaugurar la via cun la sulada fatga libra flançada da mirs, da retschas da crappa e da saivs vivas, chaglias e d'intgins pumers plantads da nov. Cun questa via han ils abitants ed ils visitaders da la regiun al Rain Anterior survegnì enavos in bain cultural custaivel. Per la flora e la fauna han ins creà in spazi da viver varià. En il futur procura la vischnanca per il mantegniment da la Via dil Crucifix.

*Robert Kruker*